

TÖRDÉRKERT

...te megfényes nap voltál...

Kalendárium

- Május

Zöld Mozaik

- Az év madara

Ügyeskedj!

- Rejtvények, fejtörők

Mese

- Szabad-e gölyát löni?

Tudod-e?

- A baglyok

Anyák napja

- Versek

MÁJUS HAVA

A magyar nyelvterület nagy részén **május 1-jére virradó éjszaka állították, illetve állítják a májusfát.**

A május elsején állított fákat pedig sokfelé éppen pünkösdkor bontják le. A májusfa, a zöld ág a természet megújulásának a szimbóluma, és legtöbb esetben az udvarlási szándék bizonyítéka, szerelmi ajándék is. A magyar nyelvterületen a májusfa-állításnak két jellegzetes formája ismert: az egyik a lányos házakhoz vitt májusfa, a másik a középületek, kocsmák előtt felállított májusfa.

A májusfák beszerzése mindkét esetben a mindenkori legények, legénybandák feladata.

Május 12.,13.,14.: Szervác, Pongrác, Bonifác. A szentek legendája és az időjárással kapcsolatos megfigyelés között nincs összefüggés, a néphagyomány azonban teremtett. Topolyán úgy tartották: „Pongrác kánikulában subában megfagyott, Szervác a Tisza közepén víz nélkül megfulladt, Bonifácot pedig agyoncsipkedték a szúnyogok – ezért haragusznak ránk, emberekre és évről évre visszajönnek, hogy bosszantsanak bennünket”.

Pünkösöd neve a görög pentekosztész „ötvenedik” szóból származik, ugyanis ez az ünnep a húsvétot követő ötvenedik napon kezdődik. Pünkösöd a húsvét függvényében mozgó ünnep, május 10-e és június 13-a között.

A magyar pünkösdi szokások a keresztény

ünnephez kapcsolódnak ugyan, de mint az alábbi tiltó rendelkezések is bizonyítják, számos olyan szokás és hiedelem őrződött meg, melyek legfeljebb csak az elnevezésükben köthetők pünkösdhöz, például a csetneki zsinat határozata 1594-ben tiltotta a pünkösdi király-választást, táncot és játékokat. Az 1692-ből származó csikkozmasi tiltás így szólt:

„Eleitől fogva régi időben is mindenkor tilalma volt a sátoros ünnepeken való táncolásnak, királynéasszony ültetésnek, mely pogányoktól maradt szokás ezután is tilalmas.” 1770-ben Tessedik Sámuel arról számolt be, hogy megszüntették a májusi fák bevitelét a templomba pünkösdkor, mert a gazdák legszebb gyümölcsfáikat láthatták ott kivagdosva. A tiltások jellegzetes pünkösdi szokásokra vonatkoznak: pünkösdi királyválasztás, pünkösdi királynéjárás, pünkösdi zöldágazás, májusfa, valamint pünkösdi multságok, táncok, játékok.

A pünkösdi szokások történeti rétegeiről Dömötör Tekla és Bálint Sándor munkáiban olvashatunk bővebben (Dömötör T. 1964a: 111–138; Bálint S. 1976: 336–345).

Egyházi ünnepek:

- május 2.: Húsvét 5. vasárnapja
- május 9.: Húsvét 6. vasárnapja
- május 16.: Urunk mennybemenetelének ünnepe
- május 23.: Pünkösdvasárnap
- május 30.: Szentháromságvasárnap

Jeles napok:

- május 1.: A munka ünnepe
- május 2: Anyák napja
- május 3-9.: A születés hete
- május 15.: A család nemzetközi napja
- május 16.: Madarak és fák napja
- május 30.: Nemzetközi gyereknap

A magyar költészet napja

Kata

FELHÍVÁS!

Kérjük, ajánlja fel adójának 1%-át a Magyar Máltai Szeretetszolgálat javára.

Adószám: 19025702 - 1 - 43

Köszönjük!

Kiadja a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Közép-Magyarországi Régiója

Szerkesztő: Till Csaba ■ A lapot írták: Král Zsuzsa, Likmus Katalin, Mészáros Márta, Taródiné Kardos Ágnes, Teráz Hajnalika

■ Tördelő: Farkas Péter ■ Felelős kiadó: Györi-Dani Lajos ■ A NYOMDAI MUNKÁKAT A FOLPRINT GYORSNYOMDA VÉGEZTE

Levélcíme: 1033 Budapest III. ker., Miklós u. 32.
Telefon: 1/388 - 87 - 60, 1/388 - 89 - 20

Fax: 1/368 - 42 - 83

E-mail: tunderkert@maltai.hu

Weboldal: <http://www.maltai.hu/tunderkert>

Az év madara: a fecske

Hazánkban 3 fecskefaj: a partifecske, molnárfecske és a füsti fecske él. Mind a 3 fajra jellemző a vonulás, telelőhelyeik Közép- és Dél-Afrikában vannak, védettek, eszmei értékük 10.000 forint.

Legveszélyeztetettebbek a **partifecskek**. Fészkelőhelyet Európában, Ázsiában és Amerika északi részén keres. A Kárpát-medencében áprilistól októberig tartózkodik. *Honnan ismerheted fel?*

Feje teteje, az arcának két oldala, szárnya barna; hasa és nyaka fehér. Szárnya hosszú és hegyes, de nem villás-farkú, testhossza mindössze 12 cm. *Tudod, hogy mivel táplálkozik?* Kisebb rovarok, levéltetvek mellett hangyákat és kérészeket is zsákmányol. Fészkelési helyét folyópartok oldalába, homokbányákba, löszfalakba épített hosszú költőüreg szolgálja. A hím egyedül kezdi el az üreget építeni, de a tojóval közösen fejezi be. Fészkealja általában 5 tojásból áll.

Ha nem óvjuk a fecskéket, akkor a létszámuk egy év alatt 20% -kal is csökkenhet. Mit tehetünk ez ellen? Vigyázzunk fészkelőhelyeikre, védjük meg őket az egyre gyakrabban megjelenő róka, nyest, vándorpatkány támadásoktól, ne háborgassuk fészkelőhelyeiket.

A molnárfecske leginkább városiasodott fecskefajunk, gyakran nagyvárosokba, panelházak esőtől védett részeire építkezik. Nyáron nagy csapatokban vonulva Európától Indiáig szinte mindenhol felbukkan, hazánkban Szolnokon költ jelentősebb állomány. Színezetüket jellemzi, hogy a tojó és a hím háta is kékesen fénylő fekete, de a begyük és a hasuk fehér. Táplálékuk rovarok.

Tudtad, hogy fészük, amely zárt, csak egyetlen bebúvó nyílással épül, agyagból készítik és ennek felépítéséhez kb. 2500-szor kell fordulniuk? Egy fészkealjba általában 4-5 vörösen pettyezett tojás van, a kisiókák 4 hetesen repülnek ki. Állományuk csökkenését előidézik a fészkelőhelyi problémák, a szúnyogirtók használata, ami táplálékhiányhoz vezet. Az állattartáshoz legjobban kötődő fecskefajunk a **füstifecske**. Ausztrália kivételével minden kontinensen előfordul, a sivatagos területeket kivéve.

Hossza 17-19 cm. Jellemző rájuk, hogy a fejük és hátuk kékesfekete, hasuk világos-vöröses árnyalatú, homlokuk élénkrozsaszín és farkuk villás. Érdekes információ, hogy ahogyan idősödnek, a farkuk úgy válik egyre hosszabbá és vékonyabbá. Táplálékuk repülő rovarok, levéltetvek, pókok, hernyók. Fészküket, amelyet közösen építenek istállók, mezőgazdasági épületek, pajták esőtől védett részeire, jellegzetes csésze alakú, felül nyitott, sárból és különféle növényi részekből szálanként tapasztják össze. Májusban költenek, 4-6 fehér alapon kékesbarnán pettyezett tojást raknak. A fiókák 23 napon belül hagyják el a fészket, de addig a szülők akár naponta 400 alkalommal is hozhatnak eledelt!

Augusztusban-szeptemberben biztosan te is láttad már, ahogyan kisebb-nagyobb csapatokba verődve villanydróton, háztetőkön készülnek a nagy utazásra. Óvjatok, védjétek ezeket a madarakat, hogy a nyár közeledtét még hosszú ideig a fecskék érkezése jelenthesse!

Ha május 9-én 10:00 és 13:00 között ellátogatsz az Iparművészeti Múzeumba, madáritatót is készíthetsz, sok-sok izgalmas játékon-versenyen vehetsz részt, és ha ügyes vagy, még madaras ajándékot is nyerhetsz.

Hasznos oldalak:

<http://www.fecskefigyelo.mme.hu> – A hazánkba érkező fecskék útvonalát figyelheted meg.

<http://www.mme.hu/hirek/1035-segitsuk-a-fecskeket-sarguyito-helyekkel-is.html>

<http://www.imm.hu/hu/programs/view/25,Kreat%C3%ADV+piknik+3.?type=family> – Iparművészeti Múzeum érdekes, izgalmas programjait követheted nyomon.

<http://www.mme.hu/csatlakozzon/kozossegi-programok/fulemulek-ejszakaja.html>

Most pedig egy kis játékos fejtörésre hívlak titeket!

Egy mondatba 2 közmondást rejtettem el. Fejtsd meg és írd le helyesen a közmondásokat!

1. Sötétben minden tehén disznót győz!.....	4. Kinek a pap, kinek a pénz beszél!.....
2. Más szemében a szálkát toldd meg egy lépéssel!.....	5. Ki-kí a maga háza előtt fönnhordja az orrát!.....
3. Nézd meg az anyját, az nem harap!.....	6. Addig üsd a vasat, amíg nem lesz szalonna

A márciusi számunkban a 3. oldalon a 2. feladat hiányosan jelent meg ezért a feladatot sem tudtátok jól megoldani. A sajtóhibáért elnézésteket kérem.

Az áprilisi fejtörő megfejtései:

1. A lónak 4 lába van, mégis megbotlik.	2. Lassan járj, tovább érsz!
3. Kicsi a bors, de erős.	4. A hazug embert hamarabb utoléri, mint a sánta kutyát.
5. Csalánba nem üt a mennykő.	6. Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.

Írta és összeállította:
Hajni

Lázár Ervin: Szabad-e gólyát lőni?

Megindultunk lefelé a szurdékon, elhagytuk a gyurgyókák tanyáját, a völgyből idelátszott a fűztelep, a nádas, a marhalegelő gémeskútja, s az egész, mint egy kifényesített, csillogó keret, ölelte körül a folyó.

Öregapó hunyorogva nézett szét a kedves tájon, s botjával körülmutatott.

- Látjátok, egyre kevesebb az ilyen háborítatlan, békés vidék. Azért fogynak a madarak. Mert nem szeretik a zajt, a háborgatást. Akárcsak a magamfajta ember. Uhu, parlagi sas... van annak már öt éve is, hogy utoljára láttam parlagi sást - már szinte csak magának beszélt -, sólymot, császármadarat... Nem tehetek róla, ezeket jobban szeretem.

- Melyikeket? - kérdezte suttogva Jozsó.

- Mert nem minden madár irtózik ám a zajtól, háborgatástól. A civilizációtól. Nézzétek, a feketerigó már beköltözött a városokba. Legtöbbje már el se megy télen, pedig a feketerigó eredetileg vándormadár. Vagy itt van a balkáni gerle. Fiatalkoromban egyet se láttam, most meg egyre több lesz belőlük. De amelyik nem tud alkalmazkodni... amelyiknek csend kell, amelyik nem tudja elviselni... Legyintett.

- Fogynak, egyre fogynak. Még a gólyák is fogynak. Pedig nekik az embertől nincs mit félniök. Ki merné bántani a gólyát? Hiszen ha a kéményre fészkel, boldogan kiáltott fel a gazda: „Megjött a szerencsém!”

S hány kéményre rakott kocsikereket láttam már. Gólyahívogatónak teszik oda az emberek, arra könnyebben építhet fészket. Kell a madár az embernek. Még annak is, aki nem tud róla.

Emlékszem arra a szegény tudósra is, aki külön engedéllyel jött erre a vidékre, hogy gólyát lőjön a múzeumnak. Na, azt a ribilliót! Kaszával, kapával mentek rá az emberek. Alig tudott kimagyarázkodni. Nem bántották, de nem bocsátottak meg neki soha, máig is emlegetik a „ronda szakállast, aki gólyát lőtt”. Pedig biztos, ő maga sem szívesen lőtte le azt a gólyát.

- Öregapó, miért szeretik annyira az emberek a gólyát?

- Mert szükségük van rá, mert házuk népéhez tartozónak érzik. Mint ahogy oda is tartozik.

Jozsó felkiáltott: - Ott egy gólya!

A nádas fölött jó messze repült egy nagy madár. A színét nem lehetett látni, de tényleg olyan gólyaforma volt.

- Nem gólya az. Gém - mondta Gyuszkó.

- Honnan tudod? - kérdezte Öregapó.

- Nem tudom - mondta Gyuszkó -, de nem gólya.

- Jól látod - bólintott Öregapó. - Szürkegém. A gólya mindig nyújtott nyakkal repül, a gémé meg S alakban meghajlik. Erről lehet őket megkülönböztetni még ilyen messziről is.

Lent a lápon bíbiceket kerestünk. Nemrég még tele volt velük a rét. De most alig-alig láttunk egyet-egyet.

- Hová lettek vajon?

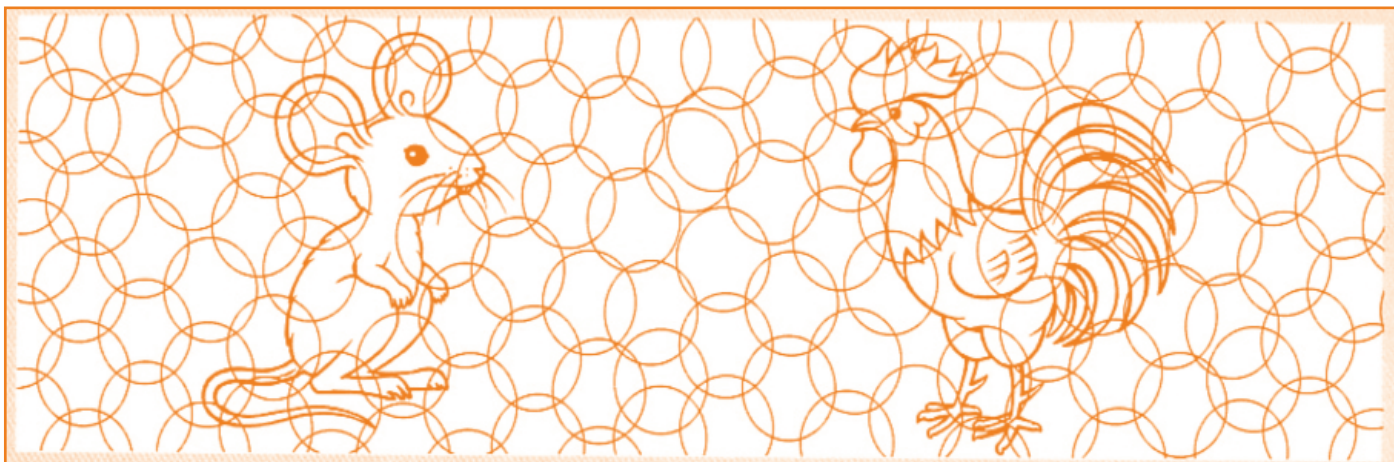
- A fiatalok ilyenkor már elköltöznek. Csak az öregek maradnak.

- Kár, hogy nem láthatod őket - mondta Jozsónak Gyuszkó -, micsoda röpködést csaptak itt tavasszal!

(Lázár Ervin: Öregapó madarai című könyvből)

Ügyeskedj!

Milyen állatok bújtak el a karikák közé? Színezd ki őket!

Színezd ki a képet az utasításnak megfelelően!

1-VILÁGOSKÉK 2-ZÖLD
3-PIROS 4-SÁRGA 5-BARNA

Összeállította:
Zsuzsa

Létay Lajos: Édesanyámnak

Ha csak egy virág volna,
én azt is megkeresném.
Ha csak egy csillag gyúlna,
fényét idevezetném.
Ha csak egy madár szólna,
megtanulnék hangján.
Ami csak szép s jó volna,
édesanyámnak adnám.

Keresztényi Zsófia, 7 és fél éves

Szabó Lili, 8 éves

Ágh István: Virágosat álmodtam

Édesanyám,
virágosat álmodtam,
napraforgó-
virág voltam álomban,
édesanyám,
te meg fényes nap voltál,
napkeltétől
napnyugtáig ragyogtál.

Sebestyén Réka, 7 és fél éves

Kalmár Réka, 7 és fél éves

Vass-Várkonyi: Piros rózsa, fehér rózsa

Piros rózsa, fehér rózsa
egy csokorba összefogva,
karjaimban alig fér el,
alig győzőm öleléssel.

Vedd el tőlem, édesanyám,
harmat csillag bársony szirmán.
Nap csókolta, szél ringatta,
kicsi lányod szívből adja.

Kormos Gergely, 7 és fél éves

Newell Jacob, 7 éves

Tudod-e

Ne feledjétek, búvárkodjatok ti is! Ha különleges adatra bukkantok, írjátok meg a szerkesztőség címére, és az újságba is bekerülhet majd. Várom ötleteiteket!

Tudod-e, hogy a bagoly szeme olyan, akár a fényképezőgép lencséje és azt, hogy egy év alatt egy macskabagoly család hány apró rágcsálót fogyaszt el?

A nagy erdők mélyén élő és legsötétebb éjszakában vadászó baglyok 10-szer, 100-szor kevesebb fénynél is látnak, mint mi, emberek. Besötétített szobában végzett kísérlet alapján bebizonyították, hogy egy csillag fénye is elég ahhoz, hogy fölfedezze a zsákmányát.

A bagoly pupillájának mérete változó, úgy működik, mint egy fényképezőgép fényrekesze. Sötétben a pupilla nagyra tágul, nagy fényerejű „fényrekesze” lesz.

A macskabagoly Európa és hazánk egyik gyakori bagolyfaja. Szürke és vörös változata ismert, utóbbi ritkább. Fehér tojásait február-márciusban rakja faodú mélyére vagy kéményekbe. Magyarországon valamennyi bagolyfajta védett.

A macskabagoly fő táplálékát az apró rágcsálók alkotják. Egy bagolypár három fiókával egy év alatt több mint 4000 apró rágcsálót és cickányt fogyaszt el. A fiókákat még két hónappal a fészek elhagyása után is etetik.

A bagoly kiváló hallása segítségével tud éjszaka vagy a hóban zsákmányt szerezni. A bagoly éjszaka, a faágon ülve fülel az erdő neszeire, s pontosan betájolja a motoszkáló egér hangját, s így csap le a hang forrására. Télen, a hóban elbújó zsákmány hangkeltéséből, fejének több irányba való elforgatása révén begyűjtött hangjelzések segítségével tud lecsapni áldozatára.

**Színezd ki
a rajzot!**

Összeállította:
Zsuzsa

Információk

LAJOS U.:

Kézműves foglalkozás: hétfőnként, 16.00-tól
Anyák napi kézműves: május 3. (hétfő) 16.00-tól
Agyagozás (Zoli bácsival): szerdánként, 16.00-tól
Társas klub: péntekenként, 16.00-tól
Gyereknep: május 29. (szombat) 15.00-tól

HUSZTI ÚT:

Kézműves foglalkozás: május 21., 28., 16.00-tól
Anyák napi kézműves: május 2. (vasárnap) 15.00-tól
Tini klub: szombatonként, 14.00-tól
Kártya- és társas klub: keddenként, 16.00-tól
Gyereknep: május 29. (szombat) 15.00-tól

KERÉK U.:

Kézműves foglalkozás: szerdánként, 16.00-tól
Anyák napi kézműves: május 2. (vasárnap) 11.00-tól
Bababörze: május 15., 22. (szombat) 11.00-tól
Kirándulás Esztergomba: május 8. (szombat)
Gyereknapi Állatkert-látogatás: május 29. (szombat) 10.00-tól

ZEMPLÉN U.:

Zenebölcsi: hétfőnként, 10.00-tól
Kézműves foglalkozás: csütörtökönként, 16.00-tól
Baba-mama klub: május 12. (szerda) 15.00-tól

GYŰRŰ U.:

Énekes-mondókás foglalkozás: péntekenként, 10.30-tól
Kézműves foglalkozás: szerdánként, 15.30-tól
Anyukák kézművese: május 11., 27., 10.30-tól

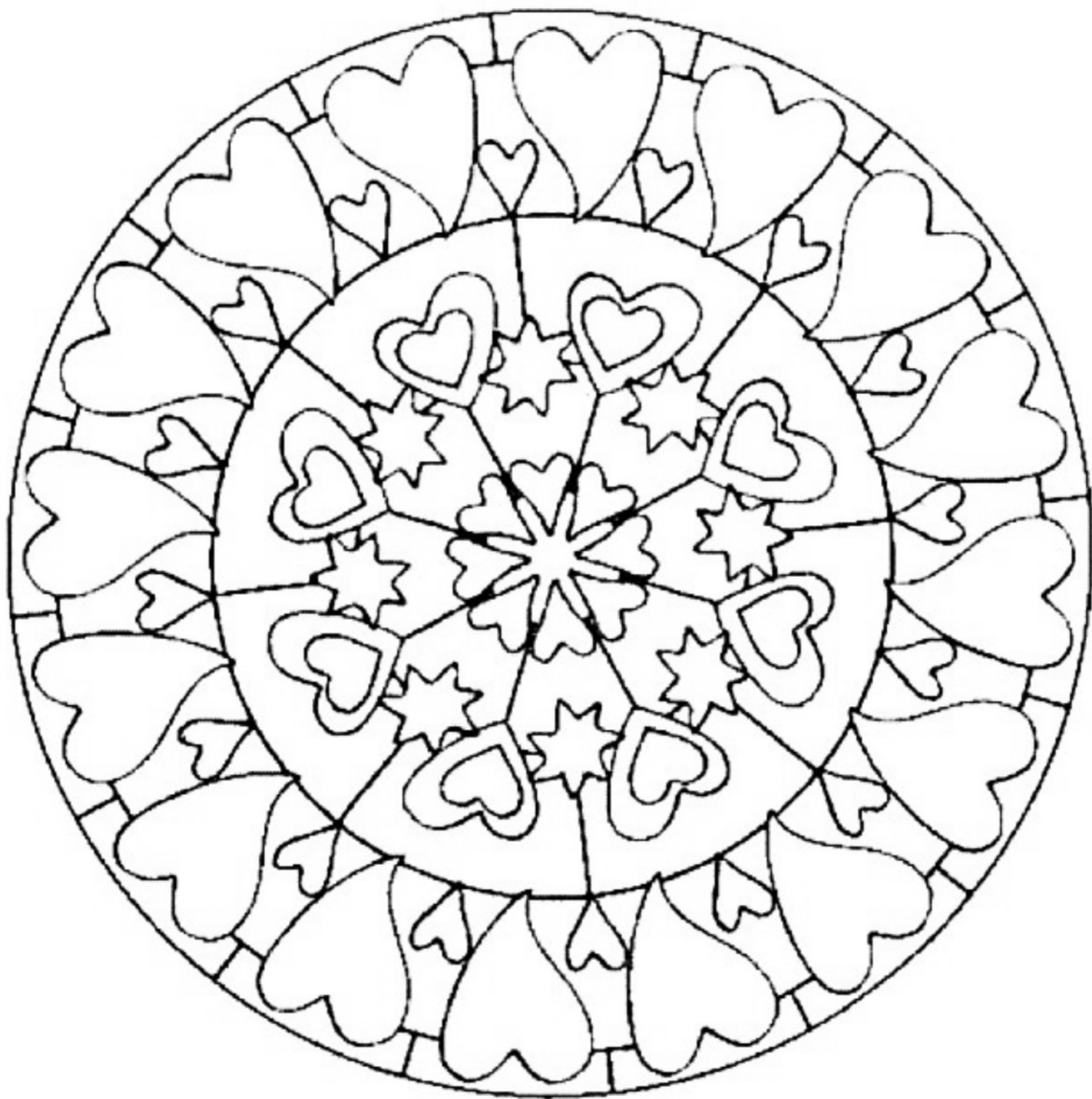
SILVANUS SÉTÁNY:

Kézműves foglalkozás: péntekenként, 16.00-tól
Babamasszázs: szerdánként (bejelentkezés alapján)
Énekes-mondókás foglalkozás: kéthetente (páratlan heteken) csütörtökönként, 10.30-tól

SOLYMÁR UTCA:

Énekes-mondókás foglalkozás: csütörtökönként, 11.00-tól
Agyagozás: május 5., 12. (szerda) 16.00-tól
Kézműves foglalkozás: május 18., 25. (kedd) 15.30-tól
Gyereknep: pontos időpontjáról érdeklődjenek a helyszínen.

A programváltoztatás jogát fenntartjuk!

Kedves Gyerekek!

Édesanyátok felköszöntéséhez szeretnék egy kis segítséget adni. Színezzétek ki ezt a mandalát, írjatok rá verset, köszönősorokat vagy készítsétek el matricás üvegfestékkel a képet, hogy örömet szerezzetek vele édesanyátoknak, nagymamátoknak! Jó munkát kívánok!

Zsuzsa